

Władza wykonawcza w wybranym kraju o wadliwej demokracji – Białoruś

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Falszuje wybory, bo ma wysokie poparcie. Ćwierć wieku króla ziemniaków*, 20.07.2019 r., dostępny w internecie: tvn24.pl [dostęp 8.12.2019 r.].
- Źródło: Paweł Usow, *Białoruś – neoautorytaryzm z ludzką twarzą*, 20.06.2017 r., dostępny w internecie: journals.umcs.pl [dostęp 8.12.2019 r.].
- Źródło: jw, pj, *Protesty przedwyborcze na Białorusi*, 15.11.2019 r., dostępny w internecie: belsat.eu [dostęp 8.12.2019 r.].
- Źródło: sk, pj, *Łukaszenka będzie się ubiegał o szóstą kadencję*, 17.11.2019 r., dostępny w internecie: belsat.eu [dostęp 24.04.2020 r.].
- Źródło: Roma Bojanowicz, 18.09.2019 r., dostępny w internecie: biznesalert.pl [dostęp 28.05.2020 r.].

Władza wykonawcza w wybranym kraju o wadliwej demokracji – Białoruś

Flaga Białorusi.

Źródło: domena publiczna.

Na arenie międzynarodowej Rzeczpospolita Polska sąsiaduje bezpośrednio z siedmioma państwami o różnych systemach politycznych. Jednym z sąsiadów państwa polskiego jest Republika Białorusi. Kraj ten jest spadkobiercą Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich, w którym do dziś funkcjonuje wypaczony przez prezydenta Alaksandra Łukaszenkę obraz demokracji. To kraj rządzony autorytarnie, będący enklawą antydemokratycznych działań podejmowanych przez aparat władzy.

Twoje cele

- Scharakteryzujesz system polityczny na Białorusi.
- Przeanalizujesz zapisy Konstytucji Białorusi dotyczące funkcjonowania władzy najwyższej.
- Wskażesz wady systemu politycznego Białorusi.
- Ocenisz poziom demokracji na Białorusi.

Dla zainteresowanych

Władza wykonawcza w wybranych krajach

Podstawowe instytucje demokracji. Władza wykonawcza

Przeczytaj

Powstanie Białorusi

27 lipca 1990 r. Rada Najwyższej Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Ludowej przyjęła deklarację suwerenności państwowej. Rok później, 28 sierpnia 1991 r., Rada Najwyższa przyjęła ustawę o niezależności państwowej Białorusi. Pomimo powyższych kroków nie zamierzano zrywać bliskich kontaktów z Moskwą (Rosją).

8 grudnia 1991 r. podpisano akty ustanawiające wspólnotę gospodarczą i celną z Rosją oraz [Wspólnotą Niepodległych Państw \(WNP\)](#). Proces odnawiania starych więzi zakończył się 2 kwietnia 1997 r. umową o utworzeniu Związku Białorusi i Rosji (ZBiR), mającą na celu doprowadzenie w przyszłości do integracji gospodarczej i walutowej tych dwóch państw.

Wspólnota Niepodległych Państw.

Źródło: NuclearVacuum, licencja: CC BY 3.0.

Zastanów się, do czego nawiązuje organizacja ZBiR – czyli Związek Białorusi i Rosji.

Uchwalenie Konstytucji Białorusi – 1994 rok

W styczniu 1992 r. pięć białoruskich partii politycznych wystąpiło z inicjatywą przeprowadzenia referendum dotyczącego rozwiązania Rady Najwyższej złożonej z ludzi

związanych z poprzednim reżimem. Rada zgodziła się jedynie na referendum konstytucyjne i 15 marca 1994 r. uchwaliła konstytucję, która weszła w życie 30 marca 1994 r. Zastąpiła ona socjalistyczną konstytucję z 1978 roku.

Białoruś – krótka charakterystyka

Zgodnie z konstytucją z 1994 r. (ze zmianami w 1996 r.) głową Republiki Białorusi jest prezydent wybierany w wyborach powszechnych na 5-letnią kadencję. Prezydent dysponuje szerokimi uprawnieniami w dziedzinie władzy ustawodawczej i wykonawczej. Władza ustawodawcza należy do dwuizbowego Zgromadzenia Narodowego, którego kadencja wynosi cztery lata. Władzę wykonawczą pełni rząd powoływany przez prezydenta. Sądownictwo jest sprawowane przez Sąd Najwyższy, sądy obwodowe i rejonowe. Wpływ partii politycznych na życie polityczne na Białorusi jest niewielki. W większości wspierają władzę Aleksandra Łukaszenki. Największą reprezentację w Izbie Reprezentantów ma Komunistyczna Partia Białorusi. Białoruska polityka społeczna obejmuje zabezpieczenie społeczne (emerytury, renty, zasiłki chorobowe, zasiłki dla bezrobotnych i wydatki na przekwalifikowanie zawodowe), ochronę zdrowia i politykę oświatową. Gospodarka Białorusi ma charakter przemysłowo-rolniczy. Od 1992 r. wprowadza się tam elementy gospodarki rynkowej, tworzy się wolne strefy ekonomiczne dla kapitału zagranicznego koło Brześcia czy Mińska. Charakterystyczna jest duża zależność gospodarcza od Rosji. Białoruś formalnie jest krajem o [ustroju semiprezydenckim](#) (podobnie jak Rosja), reguluje to konstytucja z 1994 r. Według wskaźnika demokracji z 2014 r. Białoruś jest państwem o reżimie autorytarnym. Od początku XXI wieku zwiększa się kontrola państwa nad sektorem prywatnym i dochodzi do renacjonalizacji wielu przedsiębiorstw.

Łukaszenka po raz pierwszy

Wybory prezydenckie na Białorusi odbyły się 23 czerwca 1994 r., po pierwszej turze nie wyłoniono zwycięzcy, a w drugiej turze (10 lipca) sukces odniósł Aleksandr Łukaszenka, który zyskał poparcie blisko 80 proc. głosujących. Dało to początek niedemokratycznym przemianom na Białorusi, które ostatecznie doprowadziły do dyktatury Łukaszenki. 31 sierpnia 1995 r. prezydent wydał dekret, na mocy którego pozbawiono deputowanych immunitetu, zawieszono działalność białoruskich związków zawodowych, a minister sprawiedliwości i prokuratura otrzymali narzędzia prawne pozwalające im na wzmacnianie nadzoru nad partiami

Alaksandr Łukaszenka (2015).

Źródło: Serge Serebro, licencja: CC BY 4.0.

politycznymi i organizacjami społecznymi. W 1996 r. opozycja parlamentarna i pozaparlamentarna zagroziły wszczęciem procedury odsunięcia Łukaszenki od władzy, jeśli ten nie wycofa się z planowanych zmian konstytucyjnych, które miały dać prezydentowi szerokie uprawnienia.

Zastanów się, czy Alaksandra Łukaszenkę można uznawać za prezydenta państwa demokratycznego.

Początki autorytaryzmu

W celu przedłużenia kadencji prezydenta Białorusi, Alaksander Łukaszenka zaproponował przeprowadzenie referendum, w którym obywatele mieli się opowiedzieć za wzmocnieniem władzy prezydenta, przywróceniem symboliki z czasów ZSRS. Teoretycznie referendum z 24 listopada 1996 r. miało być jedynie konsultacyjne. Referendum zostało sfałszowane, sprzeciw przewodniczącego Centralnej Komisji Wyborczej Wiktora Hanczara doprowadził do jego zdymisjonowania. W sfałszowanym referendumi 70% głosujących poparło prezydenckie propozycje dotyczące nowelizacji białoruskiej konstytucji. W konsekwencji wzmocnieniu uległa pozycja prezydenta, co wiązało się ze zmianą konstytucji uchwalonej w 1994 r. Białoruś stała się prezydencką republiką autorytarną, w której:

- prezydent uosabia jedność ludu i reprezentuje państwo w stosunkach międzynarodowych;
- prezydent może wydawać ukazy, rozporządzenia i dekrety z mocą ustawy;
- stanowisko prezydenta łączy funkcje władzy wykonawczej i ustawodawczej, może przewodniczyć posiedzeniom rządu, ogłasza referendum – zanegowanie trójpodziału władzy;
- kadencję parlamentu skrócono do czterech lat, jego rola została ograniczona.

Łukaszenka forever

17 października 2004 r. razem z wyborami parlamentarnymi odbyło się na Białorusi referendum na temat wykreślenia z konstytucji ograniczeń dotyczących liczby

sprawowanych kadencji przez głowę państwa. Prezydent Łukaszenka wystartował w wyborach prezydenckich w 2006 r. i je wygrał. Kolejne – w 2010 i 2015 – również zakończyły się sukcesem Łukaszenki.

((sk, pj

Łukaszenka będzie się ubiegał o szóstą kadencję

Dziennikarze zapytali przywódcę państwa, czy planuje ubiegać się o 6. i 7. kadencję prezydentury.

– Boże, ja mogę do 25 roku nie dożyć! Nie daj Boże, wiadomo, chce się jeszcze pożyć, dzieci mam małe. Jeśli podczas którychś wyborów ludzie mnie nie poprą, nie będę się obrażał. Przepracowałem już wystarczającą ilość lat – stwierdził Alaksandr Łukaszenka, który trzyma się u władzy od 25 lat.

Źródło: sk, pj, *Łukaszenka będzie się ubiegał o szóstą kadencję*, 17.11.2019 r., dostępny w internecie: belsat.eu [dostęp 24.04.2020 r.].

Kompetencje prezydenta Białorusi

Władzę wykonawczą sprawuje prezydent oraz, w odpowiednim zakresie, rząd. Prezydent ma niemal nieograniczone uprawnienia w stosunku do całego aparatu państwowego, a poprzez nadrzędność dekretów nad ustawami oraz wyłączną możliwość rozpisywania referendum, władza ma charakter **dyktatorski**. Uprawnienia prezydenckie można podzielić na cztery grupy:

- kompetencje w stosunku do konstytucyjnych organów państwa;
- kompetencje prawodawcze;
- kompetencje w zakresie stosunków zewnętrznych i obrony kraju;
- uprawnienia w sferze stosunków z obywatelami.

Najważniejsze są uprawnienia w stosunku do konstytucyjnych organów państwa, bo ograniczają ich uprawnienia na rzecz prezydenta. Za zgodą Izby Reprezentantów prezydent powołuje premiera i ministrów, ma prawo uchyłania aktów rządu. Za zgodą Rady Republiki powołuje przewodniczących Sądu Najwyższego i Sądu Konstytucyjnego, 6 z 12 sędziów Sądu Konstytucyjnego, a także 6 członków Komisji Centralnej ds. Wyborów i Przeprowadzania Referendów Powszechnych, zarządza wybory do parlamentu i do lokalnych organów przedstawicielskich, rozwiązuje izby parlamentu.

Odnosnie do kompetencji prawodawczych ma prawo inicjatywy ustawodawczej, prawo występowania do parlamentu z wnioskiem o zmianę lub uzupełnienie konstytucji.

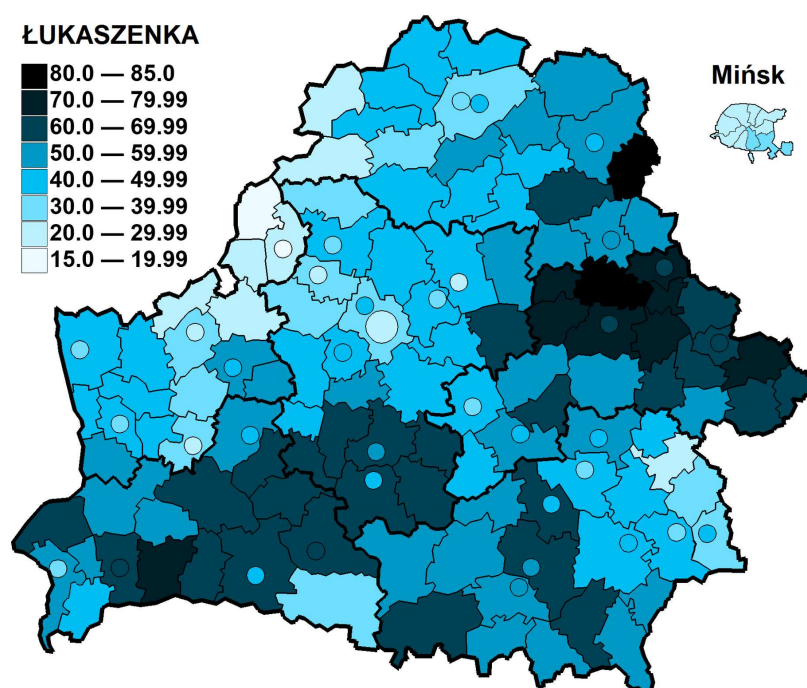
W określonych sytuacjach może wydawać dekrety z mocą ustawy. Prowadzi rokowania i podpisuje umowy międzynarodowe, jest głównodowodzącym sił zbrojnych, wprowadza stan wojenny, ogłasza mobilizację. To niektóre uprawnienia w zakresie stosunków wewnętrznych i obrony kraju.

W sferze stosunków z obywatelami decyduje o nadaniu obywatelstwa, jego ustaniu i azylu, stosuje prawo łaski, przyznaje odznaczenia państwowe, ustanawia święta państwowe i dni wolne, wprowadza stan wyjątkowy.

Procedura odwołania prezydenta

Teoretycznie prezydent może zostać usunięty z urzędu za popełnienie zdrady stanu lub innego ciężkiego przestępstwa. Może także zostać zwolniony przedterminowo w razie jego niezdolności do sprawowania urzędu ze względu na stan zdrowia. Za decyzją usunięcia musi opowiedzieć się 2/3 Izby Reprezentantów i 2/3 Rady Republiki.

Alaksandr Łukaszenka – prezydent czy dyktator?

Wyniki Alaksandra Łukaszenki w I turze wyborów prezydenckich na Białorusi w 1994 r.

Źródło: Bładyniec, licencja: CC BY 3.0.

Zastanów się, co mogło wpłynąć na wynik wyborów prezentowany na powyższej mapie.

Alaksandr Łukaszenka sprawuje prezydenturę od 1994 r. Legalność jego władzy i uczciwość przeprowadzanych w ostatnich latach wyborów i referendum jest kwestionowana przez opozycję oraz instytucje międzynarodowe: Organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE), NATO, UE oraz Radę Europy. Szczególnie kontrowersyjna była zmiana konstytucji państwa z 1996 r, umożliwiającą przedłużenie prezydentury Łukaszenki aż do 2001 r. (wybory powinny były odbyć się w 1999 r.).

Trójpodział władzy po białorusku

Rząd kieruje bieżącą polityką wewnętrzną i zagraniczną, może wносить do parlamentu projekty ustaw (jest to też uprawnienie prezydenta), a także określa kierunki rozwoju gospodarczo-społecznego kraju.

Parlament składa się z dwóch izb. Pierwsza to Izba Reprezentantów, która jest wybierana w wyborach powszechnych na 4-letnią kadencję. Składa się ze 110 przedstawicieli wybieranych w okręgach jednomandatowych, na podstawie ordynacji większościowej. Drugą izbę – Radę Republiki – stanowi 64 przedstawicieli władz terenowych, z których 56 jest wybieranych przez rady terenowe, a 8 mianowanych przez prezydenta. Obecnie większość w Izbie Reprezentantów stanowią bezpartyjni, wspierający działania rządu.

Ocena poziomu demokracji na Białorusi

Poziom demokracji na Białorusi jest bardzo niski. Żeby to zmienić, należałoby zdecentralizować władzę, rozdzielić ją i zrównoważyć (wprowadzić trójpodział władzy), wprowadzić niezależne sądownictwo oraz poszanowanie prawa i respektowanie praw obywatelskich. Konieczne jest określenie liczby kadencji prezydenta i ponowne znowelizowanie konstytucji zgodnie ze standardami zachodnioeuropejskiej demokracji.

Wskaźnik demokracji opiera się na 60 wskaźnikach pogrupowanych w pięciu różnych kategoriach: proces wyborczy i pluralizm, swobody obywatelskie, funkcjonowanie administracji publicznej, partycypacja polityczna oraz kultura polityczna. Kraje z przedziału 8–10 to pełne demokracje; z przedziału 6–7,99 to wadliwe demokracje; z przedziału 4–5,99 to systemy hybrydowe; z przedziału 0–3,99 to systemy autorytarne. Oprac. na podst.: *The Economist Intelligence Unit's Democracy Index*, infographics.economist.com.

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Słownik

dyktatura

(z łac. *dictare* – zalecać, dyktować); forma rządów arbitralnych (wyłączonych spod kontroli społecznej), sprawowanych przez jednostkę (absolutyzm, cezaryzm) lub wąską grupę

Państwo Związkowe Rosji i Białorusi

(z ros. Союзное государство России и Беларуси, Sojuznoje gosudarstwo Rossii i Bielarusi); określane zwykle jako Związek Białorusi i Rosji (ZBiR) lub Związek Rosji i Białorusi (ZRib) – konfederacja dwóch państw: Federacji Rosyjskiej i Białorusi, mająca na celu doprowadzenie w przyszłości do ich integracji gospodarczej i walutowej

system semiprezydencki

(inaczej system półprezydencki lub parlamentarno-prezydencki); system polityczny, forma rządów pośrednia między systemem parlamentarnym a prezydenckim

Wspólnota Niepodległych Państw

(z ros. Содружество Независимых Государств, СНГ – Sodruzestwo Niezawisimych Gosudarstw); regionalne ugrupowanie integracyjne utworzone na mocy układu białowieskiego z 8 grudnia 1991 roku; zrzesza większość byłych republik Związku Sowieckiego; zajmuje się m.in. współpracą polityczną, gospodarczą i problemami bezpieczeństwa międzynarodowego

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Zapoznaj się z prezentacją i zastanów się, jakie są wady systemu politycznego na Białorusi.

Wady systemu politycznego na Białorusi

Źródło: CC0.

Wzorzec demokracji czy dyktatury?

2

Formalnie Białoruś to klasyczny wzorzec demokracji konstytucyjnej typu prezydenckiego, ale w praktyce to superprezydencka republika, która przekształciła się w dyktaturę.

1

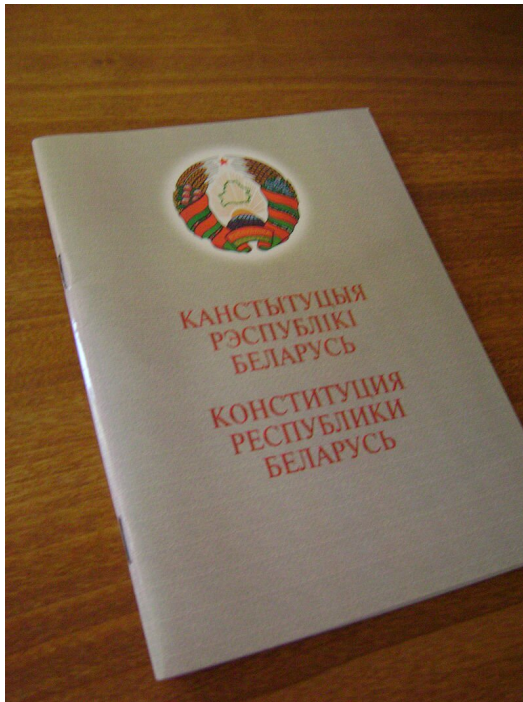
Źródło: Serge Serebro, CC BY-SA 4.0.

Alaksandr Łukaszenka, prezydent Białorusi

Cała władza w ręce... Kogo?

4

Władza jest skoncentrowana w rękach prezydenta, pozycja pozostałych osób w hierarchii państwowej zależy od jego poparcia. Reżim ma co prawda pewne zewnętrzne cechy wybieralnej demokracji, ale uniemożliwia przeprowadzenie uczciwych wyborów, które mogłyby doprowadzić do zmiany władzy.

Źródło: Zscout370, CC BY-SA 4.0.

Konstytucja Białorusi z 1994 r.

Bez ograniczeń

6

Obowiązująca obecnie konstytucja z 1994 r. w praktyce zapewnia prezydentowi nieograniczone kompetencje. Choć nie jest on formalnie szefem rządu, to ma realne uprawnienia premiera. Może też wydawać rozporządzenia i dekrety o mocy ustaw oraz anulować dowolne akty rządowe, spełnia więc funkcje ustawodawcze.

Prezydent ma wyłączny wpływ na formowanie, działalność i rozwiązywanie parlamentu, a także nieograniczone pełnomocnictwa w kształtowaniu innych struktur państwowych. Parlament mechanicznie zatwierdza decyzje prezydenta. Rządu nie formuje premier, tylko prezydent i to on ustala kierunki polityki wewnętrznej i zagranicznej.

Źródło: domena publiczna.

Godło Republiki Białorusi

Rząd marionetek

8

Premier i rząd pełnią funkcję administracyjną, prowadzącą się do realizacji postanowień prezydenta. Organy samorządu lokalnego podporządkowane są władzy centralnej. Partie polityczne nie funkcjonują tak, jak powinny w kraju demokratycznym – związane jest to z ograniczeniami w ich reprezentowaniu w organach władzy. Wybory odbywają się w okręgach jednomandatowych, a nie według list partyjnych. Większościowy system wyborczy oraz ordynacja wyborcza w ocenie OBWE oraz Rady Europy nie zapewniają wolnych i demokratycznych wyborów. Sądownictwo nie jest ani niezależne, ani samodzielne, ani sprawiedliwe.

Źródło: belsat.eu, tylko do użytku edukacyjnego.

Protesty na Białorusi przeciw dekretowi wprowadzającemu podatek od bezrobotnych.

Co na to społeczeństwo?

10

Coraz wyraźniej dają znać o sobie wady systemu politycznego, gospodarczego i opieki socjalnej na Białorusi. Społeczeństwo w coraz większym stopniu zdaje sobie z tego sprawę, o czym świadczy spadek popularności prezydenta Aleksandra Łukaszenki. Największym zagrożeniem, jakie niesie ze sobą każdy system autorytarny, jest narastanie problemów społecznych i ekonomicznych, których ten system nie rozwiązuje.

11

Źródło: belsat.eu, tylko do użytku edukacyjnego.

Protesty przeciwników integracji Białorusi z Rosją.

Państwo niemal prywatne

12

Spółeczeństwo stopniowo traci kontrolę nad władzą, a państwo staje się własnością określonej grupy ludzi. Niska skuteczność aparatu administracyjnego rodzi korupcję i nepotyzm. Utrzymywanie takiego systemu kosztuje podatników nieproporcjonalnie wiele w stosunku do osiągniętych efektów. Państwo się zadłuża i to obciąża społeczeństwo na wiele pokoleń.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Wyjaśnij, co oznacza termin „system superprezydencki”.

Ćwiczenie 2

Podaj główne problemy demokracji na Białorusi.

Ćwiczenie 3

Przedstaw, w jaki sposób władza radzi sobie z protestami obywateli na Białorusi.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Podaj, w którym roku Alaksandr Łukaszenka po raz pierwszy został prezydentem Białorusi.

Zaznacz odpowiedź najbliższą swojej.

Porównaj swoją odpowiedź

Ćwiczenie 2

Rozwiń skróty nazw organizacji międzynarodowych.

ZBiR

WNP

OBWE

Ćwiczenie 3

Zdecyduj, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
27 lipca 1990 r. Rada Najwyższej Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Ludowej przyjęła deklarację suwerenności państwowej.	☐	☐
8 grudnia 1990 r. ustanowiono Wspólnotę Niepodległych Państw (WNP).	☐	☐
Od 1990 r. prezydenturę na Białorusi sprawuje Alaksandr Łukaszenka.	☐	☐
Parlament Białorusi składa się z Izby Reprezentantów i Rady Republiki.	☐	☐

Przeanalizuj tekst źródłowy i wykonaj polecenie.

((Roma Bojanowicz

Przerwany sen Łukaszenki

Białoruś jest już ostatnią byłą europejską republiką sowiecką, tak bardzo zależną politycznie i gospodarczo od Rosji. 8 grudnia minie 20. rocznica ogłoszenia powstania Państwa Związkowego Białorusi i Rosji (ZBiR). Relacja została przypieczętowana na Kremlu przez ówczesnego prezydenta Rosji Borysa Jelcyna i obecnego prezydenta Białorusi Alaksandra Łukaszenkę. Umowa powołująca do życia nowy układ między państwami zawierała podstawowe informacje umożliwiające zbliżenie gospodarcze i polityczne obu krajów. Zabrakło tam jednak zapisów o możliwości stworzenia jednego wspólnego rządu dającego realną możliwość sprawowania władzy. Sen Łukaszenki o zajęciu najwyższych stanowisk zapewniających kontrolę na obszarze ZBiR przerwało przejęcie w 2000 roku przez Władimira Putina władzy na Kremlu. Nowy prezydent całkowicie przebudował rosyjską scenę polityczną, ograniczając realne wpływy Łukaszenki do terytorium Białorusi. Wkrótce po objęciu stanowiska Putin rozpoczął działania, których celem było osłabienie pozycji białoruskiego prezydenta w jego kraju oraz dalsze wdrażanie integracji obu państw na rosyjskich warunkach. Wówczas stało się jasne, że niemożliwe jest współistnienie krajów jako równorzędnych podmiotów politycznych, gdyż obaj przywódcy mają bardzo silną potrzebę dominacji i niekoniecznie będą umieli ze sobą zgodnie współpracować. Rynek węglowodorów to tylko jeden z wielu frontów konfliktu. (...)

Opisz, jakie były konsekwencje polityczne utworzenia Związku Białorusi i Rosji dla planów politycznych Łukaszenki.

Ćwiczenie 5

Przyjrzyj się ilustracji i wykonaj polecenie.

Źródło: Bładyniec, licencja: CC BY-SA 4.0.

Rozstrzygnij, czy autor graffiti słusznie określa A. Łukaszenkę ostatnim dyktatorem w Europie. Uzasadnij swoją opinię.

Rozstrzygnięcie

Uzasadnienie:

Przeczytaj tekst o sytuacji na Białorusi i wykonaj polecenie.

“*Falszuje wybory, bo ma wysokie poparcie. Ćwierć wieku króla ziemniaków*”

„Baćka” znaczy ojciec

Białorusini na Łukaszenkę mówią „baćka”, co zarówno po białorusku, jak i po rosyjsku znaczy „ojciec”. Jedni mówią to z przekąsem, inni ze szczerym uznaniem, ale faktem jest, że po ćwierć wieku niepodzielnego rządzenia we wszystkich sferach życia – od armii, poprzez ekonomię, na kulturze kończąc – Łukaszenka stał się między Bugiem a Dnieprem zdecydowanie kimś więcej niż po prostu „prezydentem” w zachodnim rozumieniu tego słowa. Całkiem prawdopodobne, że w ostatnim ćwierćwieczu nie było w państwowej telewizji takiego głównego wydania wiadomości, w którym by go nie pokazano bądź chociaż nie wspomniano jego nazwiska. Bo czy chodzi o geopolityczną sytuację całego kraju, czy tylko o sytuację finansową pojedynczego obywatela – jedno i drugie leży w jurysdykcji Alaksandra Łukaszenki. Przy czym z tym drugim akurat bywa różnie.

– W maju przeciętnie wynagrodzenie na Białorusi, w przeliczeniu, wynosiło niecałe dwa tysiące złotych. Dla porównania – w Polsce średnia wypłata jest ponad dwa razy wyższa. W przypadku płacy minimalnej przepaść między sąsiadami jest jeszcze większa, bowiem białoruska najniższa wypłata jest aż cztery razy niższa od tej nad Wisłą – wyjaśnia w rozmowie z Magazynem TVN 24 ekonomista Aleś Alachnowiś, wiceprezes fundacji naukowej CASE Białoruś.(...)

Więc skoro jest tak źle, to czemu ludzie wciąż w większości popierają prezydenta? Bo, po pierwsze, wielu z nich pracuje w sferze budżetowej,

choćby aparat urzędniczy, wojskowy czy policyjny jest rozrośnięty do granic możliwości. Przy obecnej władzy ci ludzie są pewni jutra, więc nie ugryzą ręki, która ich karmi, a stanowią potężny elektorat. Po drugie, Białorusini często swoją sytuację porównują nie do państw zachodnich, ale do byłych sowieckich republik. I na tle na przykład pogrążonej w wojnie Ukrainy czy zżeranej przez korupcję Rosji, życie na Białorusi prezentuje się przyzwoicie. Poza tym, wbrew stereotypowej i fałszywej opinii, nasz wschodni sąsiad to nie Korea Północna. Białorusini mogą swobodnie podróżować, korzystać z internetu i nikt nie trafia do łagrów za „myślozbrodnie”. Owszem, ci, którzy jawnie demonstrują swoje niezadowolenie, muszą liczyć się z konsekwencjami, ale współczesnej Białorusi daleko do stalinowskiej Rosji.

– Łukaszenka okazał się kimś, kto w niezwykle głęboki sposób rozumie swój naród. Mam wrażenie, że żaden z jego przeciwników politycznych na Białorusi nie wyczuwa tak doskonale tych wzruszeń i problemów społeczeństwa białoruskiego, jak to odczuwa Alaksander Łukaszenka – mówi Jan Malicki, historyk i wschodoznawca z Uniwersytetu Warszawskiego. Dlatego Białorusini, mimo wielu trudności zarówno ekonomicznych, jak i politycznych, mówią na swojego prezydenta „ojciec”. Kto do Łukaszenki zwraca się w ten sposób, bo naprawdę jest jego synem, to już zupełnie inna sprawa.

Źródło: *Fałszuje wybory, bo ma wysokie poparcie. Ćwierć wieku króla ziemniaków*, 20.07.2019 r., dostępny w internecie: tvn24.pl [dostęp 8.12.2019 r.].

Przedstaw, z czego wynika tak silna pozycja Alaksandra Łukaszenki na Białorusi.

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj polecenie.

((jw, pj

Protesty przedwyborcze na Białorusi

W Mińsku i wielkich miastach Białorusi rozpoczęły się wiece przed niedzielnymi wyborami parlamentarnymi. Bielsat transmitował na żywo protest w stolicy.

O godzinie 18 czasu białoruskiego (16 cz.p.) na Placu Październikowym w centrum Mińska zebrali się zwolennicy opozycji. Po parudziesięciu minutach uformowali kolumnę i ruszyli w kierunku Placu Wolności.

Obserwatorzy wyborów z ruchu #ControlBY naliczyli tam już 200 uczestników. Przemówił do nich były kandydat na prezydenta i były więzień polityczny Mikołaj Statkiewicz. Wezwał zgromadzonych do stawienia się na Placu Wolności także w przedwyborczą sobotę o 18.00.

– Zmiany w kraju nie są możliwe bez masowych protestów ulicznych – podkreśliła Iryna Chalip.

Aktywistka Europejskiej Białorusi nawiązała do krwawo stłumionych masowych protestów wyborczych w 2010, na Białorusi nazywanych Płoszczą – 2010.

Manifestacja była legalna – odbyła się w ramach przedwyborczych spotkań kandydatów z wyborcami. Obserwowała ją jednak milicja, funkcjonariusze w cywilu rejestrowali zgromadzenie na wideo. Podczas przemarszu przez miasto milicjanci prosili demonstrantów

o nieschodzenie na jezdnię. Zatrzymana została działaczka anarchistyczna.

Dzisiejszą demonstrację zorganizowali aktywiści Europejskiej Białorusi. Część opozycjonistów została skreślona z listy kandydatów do parlamentu. Tydzień temu do stawienia się na Placu Październikowym wezwał podczas „protestu blogerów” Jauhien Afnahiel.

Do centrum Mińska nie dotarła dziś odsunięta od wyborów kandydatka Wolha Mikałajczyk. Jak donosi opozycjonistka Iryna Chalip, została ona zatrzymana przez milicję. Aktywistka jest niezależnym filmowcem i obrończynią miejsca pamięci ofiar NKWD w Kuropatach. Równocześnie protest przedwyborczy trwał w Homlu. Uczestnicy zgromadzili się wokół biało-czerwono-białej flagi narodowej Białorusinów, nieuznawanej przez władze Alaksandra Łukaszenki.

Pierwszy masowy protest przedwyborczy miał miejsce w piątek 8 listopada w Mińsku. Zwołali go niezależni blogerzy, którzy wezwali Białorusinów do zadecydowania przy urnach o losie państwa. Na Placu Wolności zgromadziło się około tysiąca osób, interweniowała milicja.

Wybory do niższej izby białoruskiego parlamentu, Izby Reprezentantów, odbędą się w niedzielę 17 listopada. Od wtorku trwa głosowanie przedterminowe, którego celem jest podniesienie frekwencji. Już teraz niezależni obserwatorzy zgłosili około 300 przypadków łamania kodeksu wyborczego.

Mimo obecności obserwatorów, komisje nawet dziesięciokrotnie zawyżają frekwencję. Zarejestrowany na wideo został przypadek wrzucenia naręcza kart do głosowania przez jedną osobę (zgłaszający ten fakt obserwator stracił akredytację). Do udziału w wyborach swoich podwładnych zmuszają też kierownicy urzędów i państwowych zakładów, wykładowcy i dowódcy wojskowi.

Źródło: jw, pj, *Protesty przedwyborcze na Białorusi*, 15.11.2019 r., dostępny w internecie: belsat.eu [dostęp 8.12.2019 r.].

Wyjaśnij, w jaki sposób władza na Białorusi stara się zapewnić sobie zwycięstwo w wyborach.

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj polecenie.

((Paweł Usow

Białoruś – neoautorytaryzm z ludzką twarzą

Na Białorusi ukształtował się reżim neoautorytarny – skonsolidowany i zinstytucjonalizowany ustrój niedemokratyczny, który powstał w wyniku procesów odwrotu od demokratyzacji. Opiera się on na rozmaitych formach kontroli, mobilizacji politycznej i legitymizacji, w tym również procedur demokratycznych, ogranicza jednak swobody polityczne, a także opiera się na szerokim poparciu społeczeństwa w wyniku skutecznej polityki społecznej i informacyjnej.

Niedemokratyczny reżim polityczny na Białorusi jest mieszanką radzieckich i postradzieckich elementów sprawowania i funkcjonowania władzy, sposobu kontroli i sterowania społeczeństwem. W odróżnieniu od czasów ZSRR reżim nie dąży do kontrolowania prywatnego życia i działalności jednostek, nie ogranicza rozrywki i konsumpcji, tworzy warunki dla indywidualnej (prywatnej) działalności gospodarczej.

Powyższe działania sprzyjają dobrowolnej rezygnacji znacznej części społeczeństwa z życia politycznego, zniechęcają do udziału w ruchach lub partiach politycznych. W stosunku do oponentów politycznych reżim nie prowadzi działań do ich całkowitego wyeliminowania, lecz politykę dyskredytacji i marginalizacji. Zmiany reżimu politycznego na Białorusi mogą nastąpić nie w wyniku oddolnych nacisków społecznych lub działań opozycji, lecz w rezultacie procesu jego wewnętrznego osłabienia.

Źródło: Paweł Usow, *Białoruś – neoautorytaryzm z ludzką twarzą*, 20.06.2017 r., dostępny w internecie: journals.umcs.pl [dostęp 8.12.2019 r.].

Porównaj system polityczny Białorusi z systemem totalitarnym. Wskaż różnice.

Dla nauczyciela

Autor: Jarosław Dyrda

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Władza wykonawcza w wybranym kraju o wadliwej demokracji – Białoruś

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

VIII. Modele sprawowania władzy.

Uczeń:

20) przedstawia niezachodni reżim niedemokratyczny (np. funkcjonujący w Arabii Saudyjskiej, Białorusi, Chinach, Koreańskiej Republice Ludowo-Demokratycznej i Turkmenistanie).

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- zna system polityczny na Białorusi;
- analizuje zapisy Konstytucji Białorusi dotyczące funkcjonowania władzy najwyższej;
- wskazuje wady systemu politycznego Białorusi;
- ocenia poziom demokracji na Białorusi.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- lekcja odwrócona.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- burza mózgów;
- analiza przypadku.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Przed lekcją

1. Podział klasy na pięć grup. Uczniowie przygotowują podstawowe informacje na temat współczesnej Białorusi i jej systemu politycznego, m.in. na podstawie konstytucji Białorusi.

- Grupa pierwsza – uzyskania przez Białoruś niepodległości oraz pierwszych lat jej funkcjonowania, aż do przejęcia władzy przez Alaksandra Łukaszenkę.
- Grupa druga – Alaksandr Łukaszenka i jego droga do władzy na Białorusi.
- Trzecia grupa – etapy budowy białoruskiego autorytaryzmu przez A. Łukaszenkę.
- Grupa czwarta – kompetencje prezydenta Białorusi.
- Grupa piąta – odpowiedź na pytanie: „Czy Alaksandr Łukaszenka jest prezydentem demokratycznego państwa, czy też dyktatorem?”.

Faza wstępna

1. Lekcja rozpoczyna się od burzy mózgów, podczas której zespół klasowy zastanawia się, co to znaczy autorytarny system polityczny. By pobudzić klasę do myślenia, nauczyciel odczytuje wprowadzenie do lekcji na temat Białorusi.

2. Podsumowaniem burzy mózgów jest zebranie na tablicy informacji na temat Białorusi i panującego tam autorytaryzmu. Po uporządkowaniu będzie to część notatki z lekcji.

Faza realizacyjna

1. Przedstawienie informacji na temat Białorusi przez poszczególne grupy. Po każdym wystąpieniu pozostali uczniowie mogą zadawać pytania prelegentom.

2. Uczniowie zapoznają się z prezentacją multimedialną. Następnie dyskutują na temat wad systemu politycznego na Białorusi. Uczniowie uzupełniają notatkę z lekcji o wady systemu demokratycznego na Białorusi.

Faza podsumowująca

1. Klasa dokonuje oceny poziomu demokracji na Białorusi, uznając ją za kraj o wadliwej demokracji, wypaczonej autorytarnymi rządami prezydenta Łukaszenki. Wnioski są zapisywane na tablicy. Uczniowie poszukują demokratycznych metod uzdrowienia sytuacji w tym państwie.

2. Wykonanie ćwiczeń interaktywnych.

Praca domowa:

Uczniowie rozwiązują ćwiczenia interaktywne wskazane przez nauczyciela.

Materiały pomocnicze:

Roma Bojanowicz, *Tani gaz za niepodległość. Czy Białoruś odda się Rosji? (ANALIZA)*, biznesalert.pl.

Fałszuje wybory, bo ma wysokie poparcie. Ćwierć wieku króla ziemniaków, tvn24.pl.

jw,pj *Protesty przedwyborcze na Białorusi NA ŻYWO*, belsat.eu.

Paweł Usow, *Białoruś – neoautorytaryzm z ludzką twarzą*, journals.umcs.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Prezentacja multimedialna może być wykorzystana do własnych prezentacji uczniów, np. na temat państwa postsowieckiego budującego autorytarny system rządów.